

03751111 มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ภาคปลาย ปี พ.ศ. 2564 4-14 ม.ค. 65

ครั้งที่ 7 พฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

1. พฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ แต่มนุษย์ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบของธรรมชาติ จึงจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. วิวัฒนาการของมนุษย์ 3 ประการที่สำคัญคือ (1) ตัวตั้งตรง รับสัญญาณจากสิ่งแวดล้อม ปรับตัวเพื่อความอยู่รอดได้ดี (2) สมองใหญ่ขึ้น มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ (3) การเลี้ยงดูลูกเป็นเวลานาน ถ่ายทอดข้อมูลความรู้ ประสบการณ์
3. มีทฤษฎีการพัฒนาทางวัฒนธรรม 2 ทฤษฎีคือ
  - การตัดสินใจโดยสิ่งแวดล้อม (environmental determinism) ตัวอย่างเช่น คนที่อยู่ริมน้ำมักมีอาชีพเดินเรือและจับสัตว์น้ำ (ต่างคนต่างคิดประดิษฐ์ขึ้น บังเอิญออกมาคล้ายกัน)
  - โอกาสที่จะเป็นโดยสิ่งแวดล้อม (environmental possibilism) ตัวอย่างเช่น สุนัขลากเลื่อนมีใช้เฉพาะเมืองหนาวที่มีหิมะตกหนัก (มีคนคิดขึ้น แต่สังคมอื่นจะอาจจะไม่รับเอาวัฒนธรรมมาใช้)
4. ระบบชลประทานในเขตร้อน คนที่ปลูกพืชไร่ มีโปรตีนสูง ดินจืดเร็ว ต้องย้ายที่อยู่บ่อย ส่วนคนปลูกพืชหัว เผือก มัน โปรตีนต่ำ ดินจืดช้า มักตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ จับสัตว์น้ำเพื่อเป็นแหล่งโปรตีน
5. ทะเลสาบอินเล อยู่ที่รัฐฉาน พม่า (เมียนมา) ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของไทย มีชาวบ้านอาศัยปลูกบ้านอยู่ในทะเลสาบ ประกอบอาชีพประมงและปลูกพืชผัก ที่สำคัญคือ มะเขือเทศ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตถึงครึ่งหนึ่งของปริมาณการบริโภคในประเทศ
6. ชาวพม่าไม่นิยมบริโภคน้ำตาลทรายแบบเป็นผลึก แต่นำน้ำตาลอ้อยมาทำเป็นแท่ง
7. ชาวบ้านในทะเลสาบอินเล (ชาวอินตา) พายเรือโดยใช้เท้า เพื่อให้มือว่าง หยิบจับอุปกรณ์ประมงได้คล่องตัวขึ้น
8. การปลูกมะเขือเทศ โดยใช้แพไม้ไผ่ และซากพืชน้ำ ตลอดจนจนซากต้นมะเขือเทศที่เก็บเกี่ยวแล้ว เอาลงแช่น้ำไว้ เป็นต้นแบบของการปลูกพืชแบบไร้ดิน (hydroponic) ในปัจจุบัน
9. ตลาดสดในพม่า ยังนิยมใช้ตาชั่งสองแขนแบบโบราณ และนิยมบริโภคน้ำมันถั่วลิสง
10. มะเขือเทศของพม่า นิยมบริโภคทั้งแบบสีแดงและสีเขียว เปลือกหนา แข็ง ไม่ฉ่ำน้ำ

ครั้งที่ 8 แนวความคิดและทฤษฎีประชากร

1. แนวความคิดและทฤษฎีประชากร ข้อมูลประชากรได้มาจากการทำสำมะโน ในประเทศไทยทำทุก 10 ปี ครั้งต่อไปคือปี 2563
2. การเปลี่ยนแปลงประชากร ขึ้นอยู่กับวัยเจริญพันธุ์ การเกิด การตาย อายุขัย การย้ายถิ่น
3. พีระมิดประชากร มี 3 แบบ คือ (1) rapid growth ฐานกว้าง ยอดแหลม มีสัดส่วนประชากรวัยเด็กมาก และผู้สูงอายุน้อย ทำให้มีอัตราการเพิ่มประชากรสูง พบในประเทศกำลังพัฒนา (2) slow growth เช่น สหรัฐอเมริกา มีสัดส่วนทุกช่วงอายุใกล้เคียงกัน (3) negative growth เช่น เยอรมนี มีสัดส่วนวัยเด็กน้อย ฐานแคบ ประชากรลด
4. สาเหตุของการย้ายถิ่น มีปัจจัยผลักดัน เช่น การว่างงาน ความแออัด ปัจจัยดึงดูด เช่น คุณภาพการศึกษาดี อากาศดี
5. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงประชากร มี 3 ชั้น สัมพันธ์กับเทคโนโลยี คือ ยุคก่อนอุตสาหกรรม เกิดมาก ตายเร็ว เพราะต้องการแรงงานภาคเกษตร และการแพทย์ยังไม่ดี ยุคอุตสาหกรรม เกิดมาก ตายช้า เพราะต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรม และการแพทย์ดีขึ้น ยุคอุตสาหกรรมเต็มที่ เกิดน้อย ตายช้า เพราะที่อยู่อาศัยจำกัด ราคาแพง และการแพทย์ก้าวหน้า
6. การเคลื่อนย้ายอพยพ ทำให้เกิดการไหลบ่าทางวัฒนธรรม ชาวบ้านในรัฐราชสถาน ประกอบอาชีพสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นกึ่งทะเลทราย ปลูกพืชเครื่องเทศ อาศัยน้ำจากระบบชลประทานตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อน
7. การท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในการประกอบอาชีพ มีสินค้าหัตถกรรมไว้เพื่อยังชีพและขายให้นักท่องเที่ยว
8. การปั่นหม้อ นำไปแลกเปลี่ยนพืช เป็นการค้าแบบ barter trade (การค้าต่างตอบแทน ไม่มีการชำระเงินค่าสินค้าให้แก่กัน)

9. งานเทศกาลสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา มีการนำสินค้าและเครื่องเล่นจากเมือง มาให้บริการกับชาวบ้าน ในงานเทศกาลบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ครั้งที่ 9 การพัฒนาคุณภาพประชากร

1. แนวทางการพัฒนาคุณภาพประชากร ในระดับโลก คือ การให้การศึกษา การบริการสาธารณสุข ควบคุมการเพิ่มประชากร สร้างงาน
2. ในประเทศไทย เน้นการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับโครงสร้างประชากร
3. ทิศทางการพัฒนา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ปรับตัวรองรับสังคมสูงวัย
4. เมื่อสิ้นแผนฯ 12 ตั้งเป้าหมายว่า ค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์จะไม่ต่ำกว่า 0.8 (ปี 2018 อยู่ที่ 0.765) พื้นที่ป่าไม้ 40%
5. ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) วัด 3 ด้านคือ อายุขัย ความรู้ คุณภาพชีวิต
6. คะแนน HDI สูงสุดคือ ประเทศนอร์เวย์ ในอาเซียนมีสิงคโปร์ประเทศเดียวที่ติดอันดับ Top 10
7. ดูไบ เป็นเมืองสำคัญของประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (UAE) ส่วนเมืองหลวงคือ อาบูดาบี
8. UAE อุดมไปด้วยทรัพยากรน้ำมัน นำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ
9. UAE มี HDI 0.866 อันดับ 35 ของโลก ถือว่า พัฒนาสูงมาก
10. ดูไบยังคงให้ความสำคัญด้านการท่องเที่ยว การรักษาย่านเมืองเก่า การปรับตัวให้เข้ากับสภาพอากาศ และงานศิลปะที่ถ่ายทอดความงามของสิ่งแวดล้อม